

บทคัดย่อ

โครงการพัฒนากระบวนการสหกรณ์ในพื้นที่จังหวัดราชบุรี (The Project “Development of Cooperative Driving Process in Ratchaburi”)

โดย ดร.ทิพวัลย์ สัจจันทร์ และคณะ

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

สนับสนุนโดย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

ตุลาคม 2549

“โครงการพัฒนากระบวนการสหกรณ์ในพื้นที่จังหวัดราชบุรี” มีเป้าหมายเพื่อเสริมสร้างเครือข่ายพันธมิตรระหว่างกลุ่ม/องค์กรประชาชนและสหกรณ์ในพื้นที่จังหวัดราชบุรี เพื่อให้เกิดการหนุนเสริมการพัฒนาศักยภาพคนและองค์กรในการแก้ปัญหาความยากจน

ทีมวิจัยได้นำหลักการและแนวทางของ “การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม” (Participation Action Research: PAR) และ “การจัดการความรู้” (Knowledge Management: KM) มาใช้เป็นเครื่องมือและกระบวนการในการดำเนินงานของโครงการฯ สำหรับ “ภาคี” ในการขับเคลื่อนงานประกอบไปด้วย 3 ภาคส่วนคือ นักวิชาการ นักพัฒนาอิสระ/ภาครัฐ และผู้นำ/กลุ่มคนในพื้นที่

กระบวนการวิจัยเริ่มจากการประสานความร่วมมือกับองค์กรภาครัฐและองค์กรพัฒนาเอกชนในระดับ การศึกษาบริบทของจังหวัดราชบุรี รวมทั้งข้อมูลพื้นฐาน บทบาทภารกิจ สถานการณ์และความเชื่อมโยงของกลุ่ม/องค์กรและสหกรณ์ทั้งสหกรณ์จดทะเบียนและสหกรณ์ภาคประชาชน ผ่านการสืบค้นเอกสารรายงาน การสอบถาม การสัมภาษณ์ และการสังเกตการณ์ ตลอดจนการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ นอกจากนี้ทีมวิจัยยังได้ศึกษาสถานการณ์ความยากจน โดยการวิเคราะห์จากฐานข้อมูลการขึ้นทะเบียนแก้ไขปัญหาสังคมและความยากจนในพื้นที่จังหวัดราชบุรี

ทีมวิจัยได้ออกแบบชุดกิจกรรมที่หลากหลายในการหนุนเสริมและสร้างเครือข่ายพันธมิตร ได้แก่ การจัดเวทีสร้างความเข้าใจ เวทีประชุมเชิงปฏิบัติการ การศึกษาดูงาน การฝึกอบรม เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เวทีติดตามผลและเวทีสรุปบทเรียน โดยมุ่งเน้นการสร้างกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพทั้งในระดับปัจเจกและองค์กร ทั้งนี้ได้ใช้หลักของ “อริยสัจ 4 ประการ” ในทุกชุดกิจกรรม กล่าวคือ การตั้งโจทย์/ ทบทวนปัญหา (ทุกข์) การสืบสาวค้นหาสาเหตุแห่งทุกข์ (สมุทัย) การกำหนดเป้าหมาย (นิโรธ) และการวางแผนการปฏิบัติงาน (มรรค)

ผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานโครงการฯ คือ กลุ่ม/องค์กรและสหกรณ์ที่เข้าร่วมกิจกรรมเกิดการเรียนรู้และการปรับเปลี่ยนที่สำคัญ 3 ประการ คือ (1) ด้านความคิด เกิดความมั่นใจ มีจุดยืน เห็นตัวตน (2) ด้านวิถีปฏิบัติ เกิดองค์ความรู้ในการพัฒนา มีจังหวะก้าว มีเป้าหมายชัด และ (3) ด้านพลังทางสังคม เกิดกลุ่มและเครือข่าย ได้เพื่อนที่มีเป้าหมายร่วมกัน ซึ่งผลเชิงกระบวนการนี้นับเป็น “กลไก” สำคัญในการขับเคลื่อนกระบวนการสหกรณ์ ผลที่เป็นรูปธรรม คือเครือข่ายเชิงคุณค่าหรือเครือข่ายพันธมิตร 3 เครือข่าย

คือ 1) เครือข่ายด้าน “เกษตรกรรมยั่งยืน” 2) เครือข่ายด้าน “องค์กรการเงินชุมชน” และ 3) เครือข่ายด้าน “การเรียนรู้” โดยแต่ละเครือข่ายมีประเด็นการขับเคลื่อนที่แตกต่างกัน แต่เชื่อมโยงกัน โดยมีปรัชญาของ “เศรษฐกิจพอเพียง” เป็นเป้าหมายร่วม

การแก้ไขปัญหาความยากจนอย่างเป็นรูปธรรมภายใต้เครือข่ายพันธมิตรควรมีการวางแผนการดำเนินการในเชิงบูรณาการร่วมกันระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ที่สำคัญคือควรมีฐานจากการพัฒนาคนโดยใช้หลักธรรม 4 ประการที่เรียกว่า “หัวใจเศรษฐกิจ” กล่าวคือ ขยัน หมั่นรักษา คบหากคนดี และมีชีวิตที่พอเพียง

ABSTRACT

The Project “Development of Cooperative Driving Process in Ratchaburi”

By

Thippawal SRIJANTR and staff

Kasetsart University

Under Financial Support of The Thailand Research Fund (TRF)

October, 2006

The project “*Development of Cooperative Driving Process in Ratchaburi*” was aimed to establish *value networks* among groups, civil organizations and cooperatives in Ratchaburi province which can enhance potential development of personnel as well as local organizations towards the aim of poverty alleviation.

The concept and approach of “participatory action research: PAR” and “Knowledge Management: KM” were jointly employed as the research tools and processes. Project activities were driven by 3 groups of strategic partners: development scholars, GOs/NGOs development workers, and community leaders as well as members in the target area.

The project began with reaching for mutual cooperation from government and non-government organizations at all level, followed by a context analysis of the project site. Data were then collected from local groups/organizations and registered/non-registered cooperatives on background, role and mission, working situation, and their relationships. Combined techniques of data collection were used, consisting of: document review, structured and in-depth interview, observations, and learning/ reflecting forum. In addition, the researchers examined poverty problem from the data-base of poverty registration compiled by the government.

To establish value networks during the action phase of the project, a variety of activities were designed and carried out, consisting of: awareness forums, seminars/workshops, field trips, trainings, and monitoring/reflecting forums. All activities were aimed to create learning process to enhance the potentials of target individuals as well as groups, and were grounded in the Buddhist principle of “*Ariyasaj 4 (The Four Ultimate Truths)*”, namely, awareness of problem (suffering), determining causes of the problem, seeking solutions to the problem, and acting on the solution.

As the results of the project, three domains of change were observed on participating groups and cooperatives. First, *on paradigm shift*, system of thinking, self-awareness, and self-confidence were developed. Secondly, *on practice*, learning for development was emerged a long with clear and targeted actions. Thirdly, *on social empowerment*, networks were created

among groups, forming learning/sharing mechanism essential for cooperatives movement. As The forms of “*value networks*” were created as the main outcomes of this project: 1) *network of “sustainable agriculture”*, 2) *network of “community financial institute”*, and 3) *network of “learning process”*. The three networks were characterized with different directions of movement, while holding the mutual core concept, that is, the philosophy of “Sufficiency Economy”.